

SZEGEDI SZABADTÉRI

SZEGEDI SZECESSZIÓ MADÁRTÁVLABÓL

REOK

SZEGEDI SZABADTÉRI

SZEGEDI
SZECESSZIÓ
MADÁRTÁVLATBÓL

SZEGED, 2017

ELSŐ BORÍTÓ: REÖK-PALOTA
HÁTSÓ BORÍTÓ: REÖK-PALOTA

Szegedi Szabadtéri Játékok, 2017
© Szegedi Szabadtéri Játékok
Minden jog fenntartva

Szerkesztette:
Herczeg Tamás, dr. Nátyi Róbert

Szöveg:
dr. Nátyi Róbert

Képek:
az EURO-TV felvételei

Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

Térkép: Copyright © 2017 MapOSMatic/OCitySMap developers. Map data © 2017 OpenStreetMap.org and contributors.

Felelős kiadó: A Szegedi Szabadtéri Játékok ügyvezető igazgatója
Felelős kiadó címe: 6720 Szeged, Magyar Ede tér 2.
Tipográfia és nyomdai kivitelezés: Armadillo Kreatív Ügynökség
A kiadás éve: 2017
ISBN: 978-615-80923-0-2

Nemzeti Kulturális Alap

A jelen kiadvány, amit kezében tart a kedves olvasó, annak a köztéri installációs tárlatnak katalógusa, mely a REÖK 10. jubileumi éve kapcsán szervezett, egész éves kiállítás- és rendezvénysorozat részeként valósult meg.

Az októbertől az újév elejéig álló tárlatot egyetemi hallgatóimmal közösen rendeztük meg, az egyik általam vezetett szeminárium keretében. A fotográfiákat az EURO-TV megrendelésünkre, kifejezetten ehhez a projekthez, drón segítségével készítette el, ilyen módon a modern technika lehetővé tette a földhözköötött nézők számára az emelkedett, madártávlati nézőpontot.

Az alapötletet és így kiállításunk mottóját is a magyar szecessziós építészet európai rangú mesterének Lechner Ödönnek (1845-1914) a nemzeti stílus terén kifejtett, első lépésként megvalósult Posta Takarékpénztárhoz kapcsolódó, találó anekdotája indukálta. Lechner egyik tanítványa az 1901-ben befejezett palota kapcsán olyan kritikát fogalmazott meg, hogy a mesternek kár volt ilyen nagyszerűen kidolgozott tetőzetet terveznie, hiszen az utca szintjéről úgy sem látszik belőle szinte semmi, mire az építész azt válaszolta, hogy azt a madarak kedvére készítette ilyen pompázatosra. A válogatás az igen gazdag eredményt felvonultató, szegedi szecessziós építészet tizenhárom fontos emlékét mutatja be, olyan szokatlan nézőpontokból, ahogyan a járókelők, az utca embere azt egyáltalán nem láthatják. Nem szándékoztunk didaktikus szegedi építészettörténeti kiállítást létrehozni. Inkább a századforduló fantasztikus, sokszínű, invenciózus művészetének kevésbé közismert vetületét szerettük volna megmutatni a kiemelt részletekkel, érzékeltetve egy száz évvel ezelőtti korszak alapos, mindenre odafigyelő építészeti gyakorlatát. A gondosan kidolgozott elemek, tagozatok, dúsan díszített oromzatok, népi hímzések növényi ornamentikáját idéző majolika ékítmények, mozaikok, mívesen kivitelezett kovácsoltvas erkélyrácsok, bádогоzott toronysisakok, szellőzők fantáziadús keretezése, a színpompásan virító stukkók városunk 1900-as évek eleji építészetének színes repertoárját idézik.

Az első szecessziós épületek a városban a századfordulón jelentek meg. Baumgarten Sándor (1864-1928) tervei alapján épült a *Fölsőbb Leányiskola* (1901-1903) (ma Tömörkény István Gimnázium). A homlokzaton, a vakolt felületen a népművészeti motívumokat idéző, halványkék virágok még visszafogottan jelzik az új formanyelv szegedi megjelenését. A szecesszió iskolateremtő mestere Lechner Ödön (1845-1914) tevékenységének is fontos színhelye volt Szeged. Lechner és Baumgarten Sándor közös munkája a *Deutsch-palota* (1900-1901). A szűrmotívumok megjelenése a hullámszó záró párkány alatt és a felületen méltósággal indázó virágok a népművészet eredetiségét kölcsönzik az épületnek. A helyi kötődésű építészek közül Lechner nemzeti stílusát követte Kótay Pál (1868-1934), akinek legjelentősebb munkája a *Beregi ház* (1903). A négykaréjos medalionok formáját ismétlik a pártázatok, sőt a padlás világítóablakain is visszaköszön ez az alakítás. Az egzotikus formálású sarokkupola virágdíszes bádogozása a századfordulón alkotó mesterek szaktudását dicséri. A historizáló építészettel együtt jelentkező, higgadtabb hangvételű szecesszió jelentős alkotója volt Baumhorn Lipót (1860-1932), kinek munkásságából az *Új Zsinagóga* épületét (1900-1903), a *Szeged-Csongrádi Takarékpénztár* palotáját (1902-1903), illetve egyik bérházát, az ún. *Vasalóházat* (1912-13) emeljük ki. A részletformák jól jelzik, hogy az adott épület funkciójának megfelelően, hogyan változott az a motívumkincs, amelyből a tervezők merítettek. A zsinagóga kupoláján a vallási tradíciók, illetve a kialakult ikonográfia határozta meg a díszítést, míg a takarékpénztáron a történelmi stílusok jegyeivel ötvözve jelenik meg a modern kifejezőmód, addig bérházát a higgadtabb, letisztultabb megoldások jellemzik.

A szegedi szecesszió legegységesebb alkotója Magyar Ede (1877-1912), legkülönlegesebb épülete pedig a *Reök-palota* (1906-1907). Az egyedi elemek, a sajátos szimbolika következményeként teljesen társtalan a korabeli szegedi épületek között. Ilyen színvonalú, a helyben található előképektől ennyire különböző szecessziós épület sem a megépülés előtti évtizedben, sem az utána következő években nem született városunkban.

A részleteken jól látható, hogy tervezője szinte pasztikaként formálta a homlokzatot, ahol a sajátos pulzálás megfelel a víz felszínének hullámszóhoz, ami utal az építető Reök Iván vízimérnöki foglalkozására. Továbbá ő tervezte az *Ungár-Mayer* házat (1910-11), illetve a *Református egyház bérpalotáját* (1910-12). Az Ungár-Mayer ház estében egy tulajdonképpen historizáló épületen, hozzáadott alkotórészekként, jellegzetes díszítőelemekként hatnak a szecessziós motívumok és formák, kezdve a kupola tamburján látható légies nőalakokkal, folytatva az oromzat és a tetőzet bádog ornamenseiig. Református bérházán az új művészet jegyei csak meglehetősen visszafogottan jelentkeznek, de az ívelt erkélyek ritmusa lebilincselő hangulatot kölcsönöz a trapéz alaprajzú, az utcafrontról nyitott udvarnak. Szeged város század elei képerre Magyar Ede mellett egy másik jelentős tervező Raichl J. Ferenc (1869-1960) tevékenysége is rányomta a bélyegét. Válogatásunkban három épülete, a *Raichl palota* (1910), a *Móricz-ház* (1910) és a *Gróf-palota* (1913) szerepelnek. Míg a Móricz-házon a szűrmotívumok és a kovácsoltvas erkélykorlátok halk párbeszéde észlelhető, illetve magánpalotáján is a kék, arany mozaikok stilizált virágai visszafogottan díszítik az orommezőket, addig a Gróf-palotán fantasztikus, keleties pompájában burjánzik az ornamentika. Végezetül, teljesen egyedi, szokatlan megoldásainak köszönhetően mutatjuk be még Tóbiás László (1883-?), és Pick Móric (1883-1945) hengeres saroktoronnyal, meredek oromzatokkal és loggiákkal tagolt mesebeli hangulatot idéző *Márer-házát* (1911).

Ezzel a korántsem teljes válogatással inspiráló szemlélődést és „szárnyalást” kívánunk minden érdeklődőnek, a szecessziós építészet kedvelőinek. A „boldog békeidők” egy ritkán látható szeletének a bemutatásával, e fotográfiák segítségével közelebb kerülhetünk a századforduló alkotóinak invenciózus világához.

Dr. Nátyi Róbert
művészettörténész

A REÖK 10 eseménysorozat részeként a kiállítást megrendezték az SZTE-BTK Filozófia MA kurátorképzés specializációjának hallgatói: Csapó Bianka, Fekete Bernadett, Ghimesy Tamás, Kanyó Csilla, Kovács-Hegedűsné Kádár Kata Panna, Márczi Zsófia, Német Balázs, Plank Andrea és Végel Krisztián, valamint Berkes Beatrix (Goethe-Universität, Frankfurt am Main), dr. Nátyi Róbert művészettörténész vezetésével.

TÖMÖRKÉNY ISTVÁN GIMNÁZIUM ÉS MŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUM

DEUTSCH-PALOTA

DEUTSCH-PALOTA

DEUTSCH-PALOTA

DEUTSCH-PALOTA

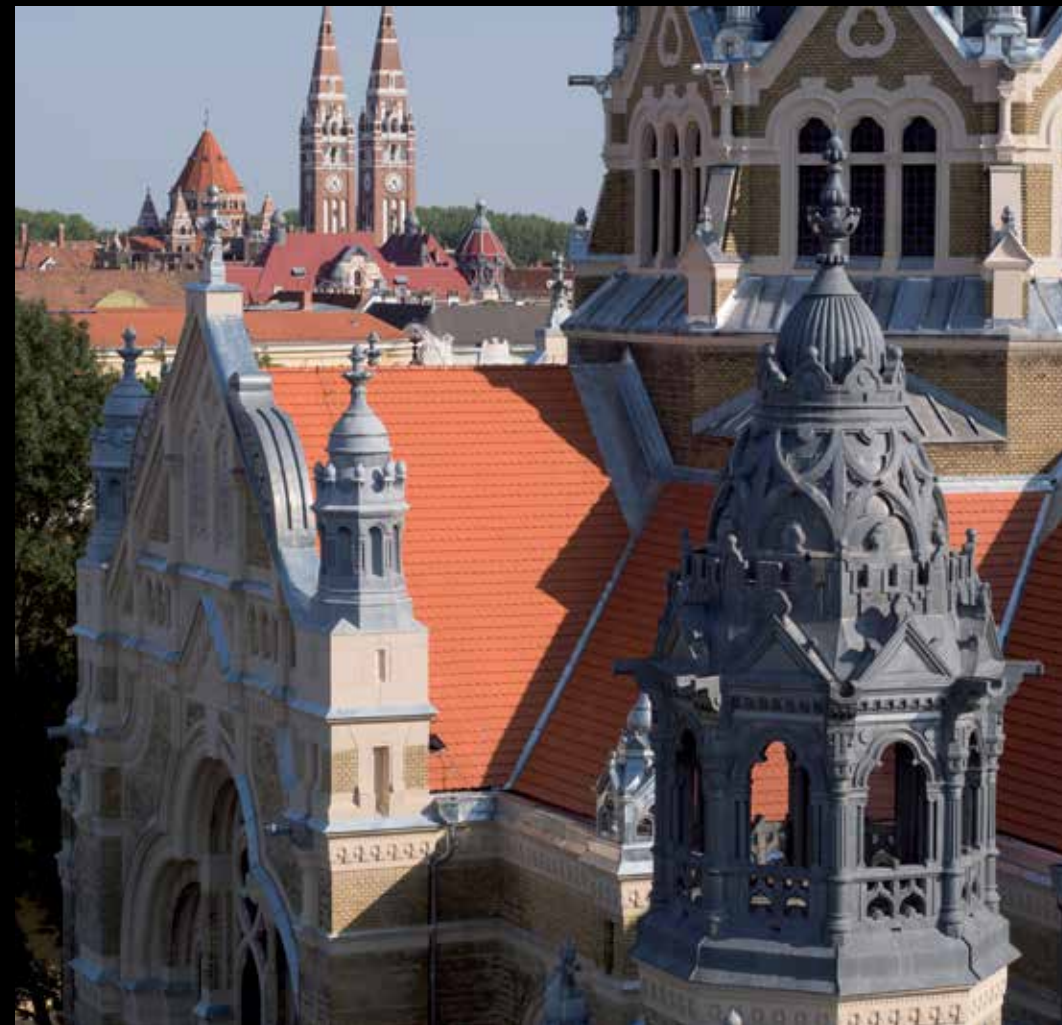
BEREGI-HÁZ

BEREGI-HÁZ

BEREGI-HÁZ

SZEGEDI ÚJ ZSINAGÓGA

SZEGEDI ÚJ ZSINAGÓGA

SZEGED-CSONGRÁDI TAKARÉKPÉNZTÁR

VASALÓHÁZ

VASALÓHÁZ

VASALÓHÁZ

VASALÓHÁZ

REÖK-PALOTA

REÖK-PALOTA

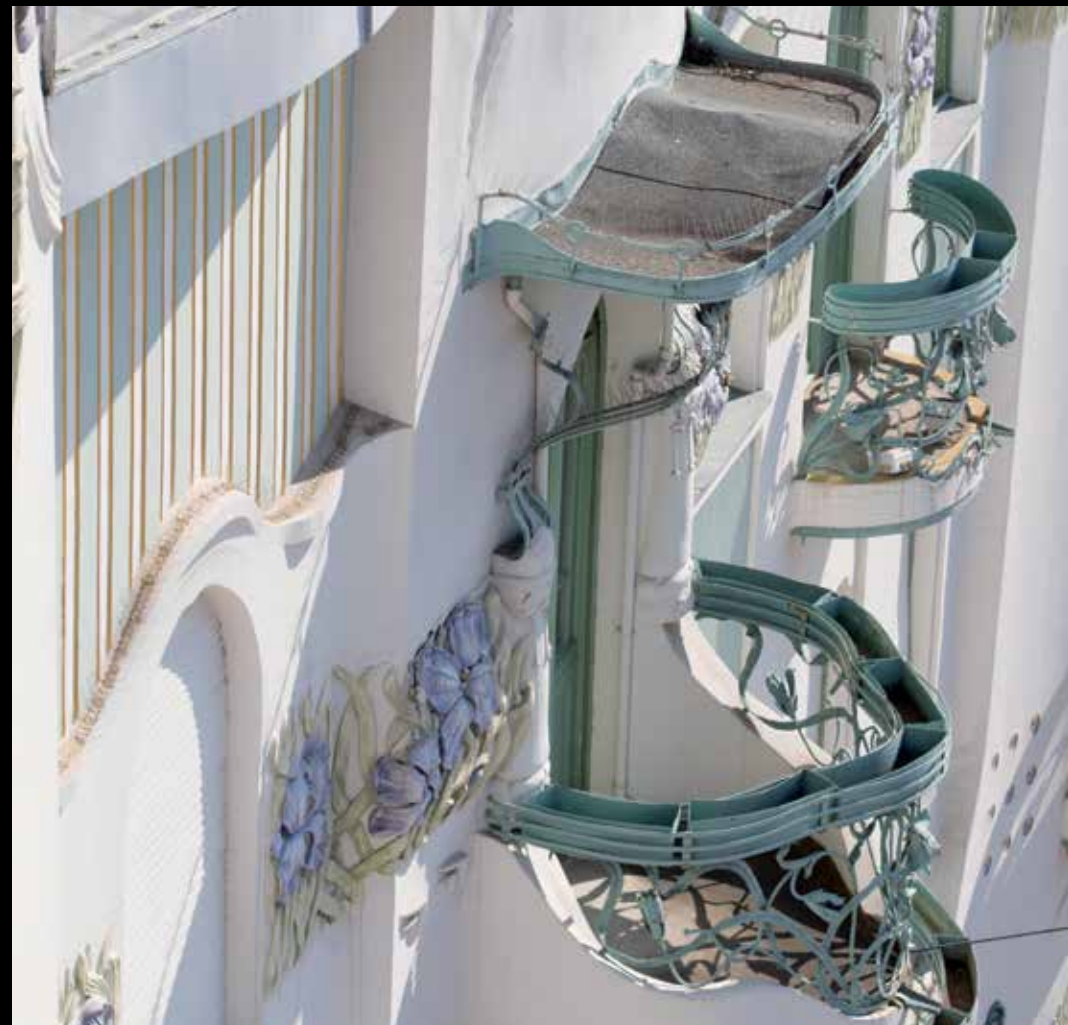
REÖK-PALOTA

REÖK-PALOTA

REÖK-PALOTA

REÖK-PALOTA

REÖK-PALOTA

REÖK-PALOTA

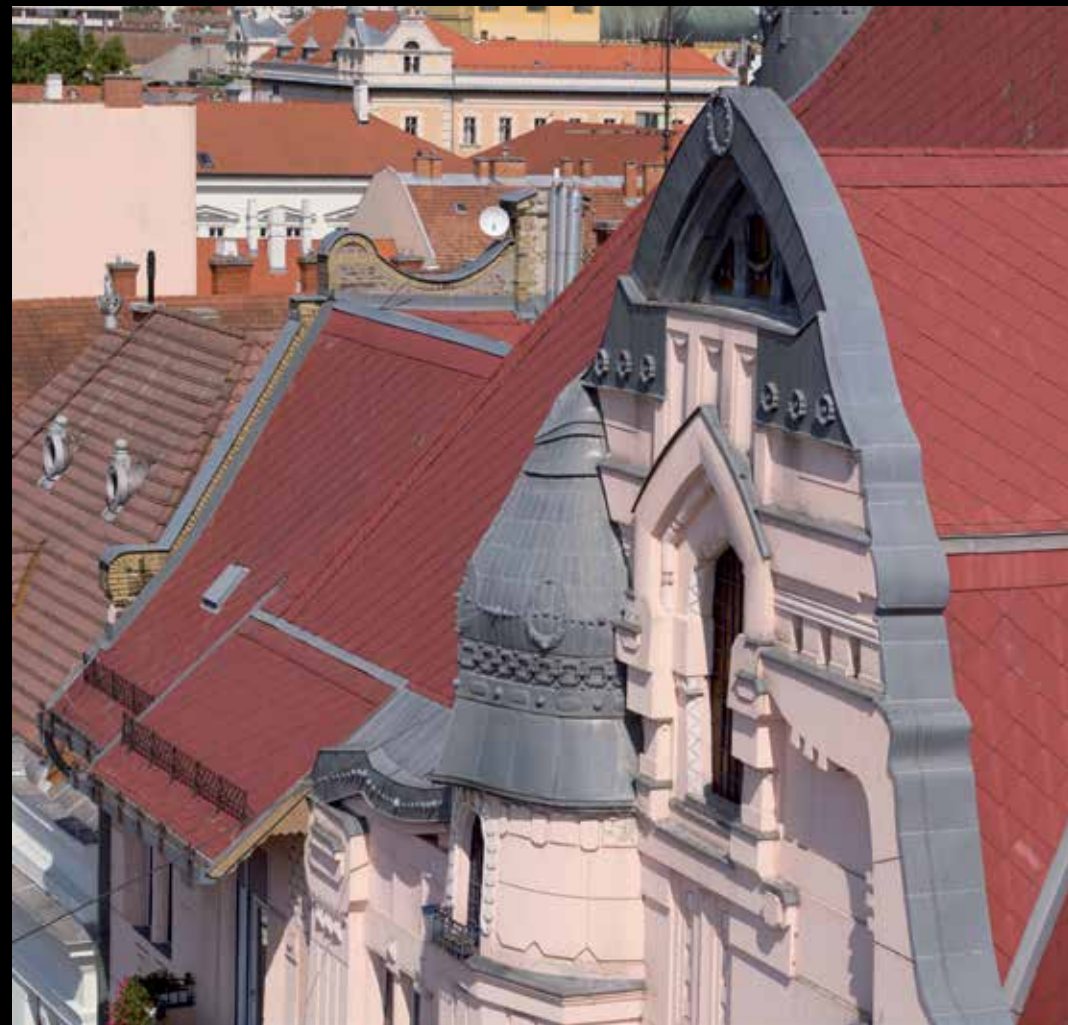
REÖK-PALOTA

UNGÁR-MAYER-PALOTA

UNGÁR-MAYER-PALOTA

UNGÁR-MAYER-PALOTA

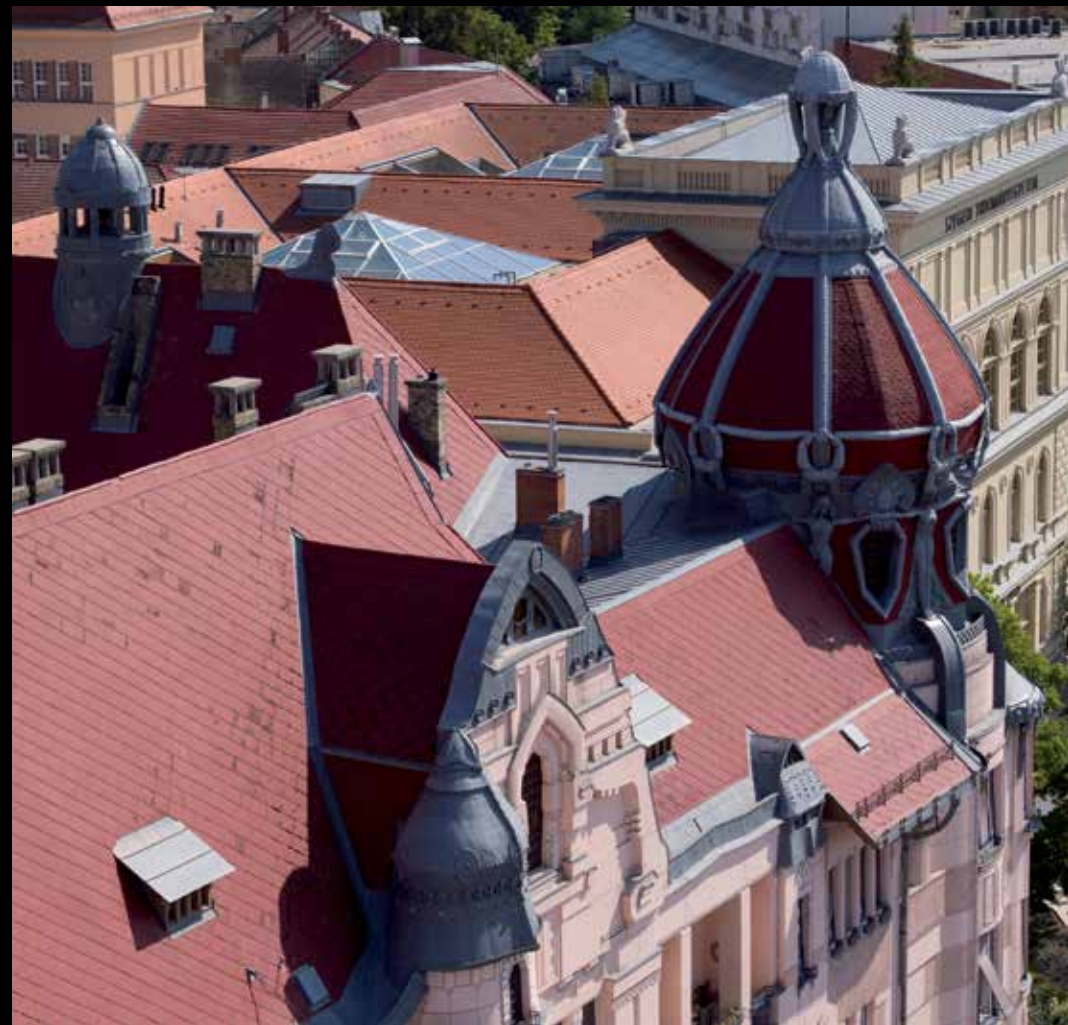
UNGÁR-MAYER-PALOTA

UNGÁR-MAYER-PALOTA

UNGÁR-MAYER-PALOTA

UNGÁR-MAYER-PALOTA

REFORMÁTUS BÉRHÁZ

REFORMÁTUS BÉRHÁZ

RAICHLÉ-PALÓTA

MÓRICZ-HÁZ

GRÓF-PALOTA

GRÓF-PALOTA

GRÓF-PALOTA

GRÓF-PALOTA

GRÓF-PALOTA

GRÓF-PALOTA

MÁRER-HÁZ

MÁRER-HÁZ

MÁRER-HÁZ

